

”Medvetandegöra” skapar klass - Ulrika Dahl

Queer, hacktivism och ickevåldsträning experimenterar, finslipar och tränar snarare än medvetandegör. Politisk förändring prövar, testar och finslipar detaljer. Finslipande och träning riktar sig mot samarbete, mot hur gemenskaper, saker och kroppsdelar fungerar ihop.

Detta skiljer sig från den mer dominerande föreställningen att förändring handlar om hur individen först blir medveten och sedan agerar. Övningar, workshops och föredrag som är tänkta att göra oss medvetna är dock lika mycket handling som andra handlingar. Medvetande och samtal föregår inte handling.

Medvetandegörande är handlingar som riktar oss mot upplysning. Mot individuell insikt. Och mot upplevelse.

Medvetandegörande riktar oss mot medvetandet. På så sätt produceras en subjektiv värld. Subjektivitet blir då också medelklassens självbild. Medvetandegörande producerar individualism snarare än politisk förändring.

I Ulrika Dahls femme-inistiska kritik av den ”djupa”, ”insiktsfulla” aktivismen analyseras medvetandehöjande som produktion av individualism och medelklass.

”I åtminstone tre decennier har västerländsk feminism byggt ... erfarenhetsutbyten, studier och medvetandehöjande diskussioner för att nå ”insikt” om att våra egna erfarenheter är unika och lika de flestas. Det är en ”metod” som är stärkande men som samtidigt heller inte skiljer sig från, utan bygger på, samma intellektuella arv som alla andra radikalindividualistiska självhjälpstraditioner som hört medelklassens förverkligande och subjektstillblivande till.”[1]

Per Herngren

2014-06-18, version 0.1.1

Referens

Ulrika Dahl, *Skamgrepp Femme-inistiska essäer*, Stockholm: Leopard förlag, 2014

Per Herngren, [Börja inte med dig själv](#), 2009.

Per Herngren, [Självhjälpsrörelsen – Jonas Aspelin](#), 2008.

Fotnot

[1] Ulrika Dahl, *Skamgrepp Femme-inistiska essäer*, Stockholm: Leopard förlag, 2014, s 77.

Femme, yta och femininitet: Ulrika Dahl

Genom aktivism, filosoferande, tankar, attityder, smink, frisyrier och kläder arbetar *femme* kreativt med ytan. Femme lyfter fram ytligheten. I denna fristående text om politisk materialism tar jag upp femmerörelsens bidrag till motstånd, eller kanske snarare till motståndskraft och ytspänning.

Femme är del av queer och feminism. Ulrika Dahl visar i sin artikel, *Ytspänningar*, att femme kreativt skapar och omskapar femininitet. Hon visar hur femme därmed också queerar klass, nation, vetenskap, filosofi och politik.

Queer som ord användes tidigare för att peka ut och kategorisera vissa som underliga och onormala. Idag betecknar queer aktivt omskapande, görande, queer blir mer ett verb. Queer underliggör och onormaliserar. Queer bryter upp kategorier. Femme queerar femininitet genom yta, genom hud, hår, smycken, målning och det synbara.

Femme får därmed motståndskraft. Från elektricitet och friktion förstås motstånd som hinder. Politiskt fastnar ett sådant motstånd i det negativa. Men

biologi och systemteori visar hur saker kan få en mer positiv motståndskraft. Det är motståndskraft i skapandet och levandet. Ett sådant motstånd, en sådan motståndskraft, kan därmed tränga undan och ersätta andra system och verksamheter.

Femmes skapande av feminitet, eller snarare femininitet, bygger upp en motståndskraft som tränger undan idealiserandet av det djupa, inre, inre äkta, äkta jaget, autentiska och naturliga.

När aktivism återskapar 'medelklass' och 'nation'

Bland radikala aktivister ställs ibland djup före ytlighet, äkthet före det artificiella och skönmålade. I femme-rörelser kritiseras detta för att vara ytterligare en teknik som medelklassen använder för att distansera sig från underordnade klasser.

En politisk radikalitet som upphöjer det djupa, äkta, autentiska och intima blir ett medel i underordnandet av underordnade.

Dessutom blir idealiseringen av äkthet en fortsättning på nationalismens och kolonialismens visioner och ideal. Det får släktskap med hur tidiga upptäcktsresande och missionärer idealiserade det primitiva och det naturliga. "Civilisationen" sågs som artificiell och konstlad. Det primitiva och det kvinnliga sågs som närmare naturen.

"Det 'autentiska' naturliga (kvinno)ideal som ofta hyllas i dessa feministiska falanger är alltså inte oskyldigt eller universellt, det har en nationalistisk historia, och är ett ideal som ... konstrueras i kontrast mot en artificiell, banal och glamorös femininitet ... en femininitet utan klass och med mycket yta." [1]

Ulrika Dahl visar här hur femme därmed blir motstånd mot klass och klassuppdelning. Dessutom blir femme ett praktiskt motstånd mot koloniala makttekniker och föreställningar vilka gärna återskapas i motståndsgrupper och i andra radikala rörelser.

Femme bryter paranoid radikalism

Att dela upp människor i ett yttre och ett inre, ytlighet och djup skapar en paranoid syn på människor. Gömt i ett inre, eller under ytan, skulle det finnas ett mer äkta jag. Ett jag som vi inte har tillgång till. Två paranoida föreställningar skiljer sig åt från varandra: Den ena menar att bara personen själv har tillgång till det inre. Den andra menar att inte heller personen själv har tillgång till sitt verkliga jag. Mycket av oss skulle vara gömt i det undermedvetna.

Ulrika Dahl lanserar begreppet *femmebodiment*. Här bryter hon med en paranoid syn på människor. Det finns inget äkta eller verkligt självt undangömt innanför eller därunder ytan.

Dualismen yttre och inre producerar en splittrad människa. Därmed skapas ett artificiellt jag och ett inre, dolt, autentiskt jag.

”Med begreppet *femmebodiment* vill jag här visa att ytan dock inte kan reduceras till den dekorerade, smyckade, sminkade, ständigt rörliga konturen av kroppen som vi ser. Ytan är också kroppens största sinnesorgan, vilket öppnar för alternativa förståelser av både ytor och ytlighet.”[2]

Femme queerar femininitet. Feminin blir kreativitet. Politiskt blir detta något annat än att skapa en god, radikal feminitet skild från en konservativ feminitet. Det blir också något annat än att kritiskt ta avstånd från det feminina som skapat genom könsmakt eller av den heterosexuella matrisen.

Genom att göra ytan och det feminina till kreativitet bryter femme med en identitetspolitik som betonar gemensam erfarenhet eller en gemensam plattform. Dahl använder begreppet *figurationer* för att visa på brytningen med identiteter utan att producera ny identitet.

”Femmefigurationen jag här tecknar ger inte uttryck för vare sig en gemensam erfarenhet, delade förståelser av femininitet eller en gemensam feministisk historia eller plattform. Det finns exempelvis en intern kritik av den imperialistiska nostalgi som präglar estetiken i Sydneys vit-dominerade femmerörelse. En del vänder sig mot att symbolen för Femme-gillet är en vit handske formad som en knytnäve. En vit handske associeras då med en vit överklass som önskar skydda sin huds yta från att färgas av den starka

solen.”[3]

Femme blir queer i betydelsen skillnad som producerar skillnad, istället för skillnad som producerar (annan) likhet och identitet.

Femme är inte negation eller protest

Femme idealiseras ibland för att vara frivillig feminitet. Men Dahl argumenterar för att femme snarare upplöser ytspänningen mellan en medveten radikal feminitet och en normativ påtvingad feminitet. Denna negation skulle annars upprätthålla den ordning som den försöker underminera.

”Med denna ansats riskerar jag att gå emot delar av de rörelser jag själv ingår i eftersom det numera blivit en identitetspolitisk norm att insistera på att femme skiljer sig från ’normativ’ feminitet eftersom den är ’vald’ snarare än påtvingad, eller ’överdriven’ snarare än vanlig, vilket i sin tur är ett sätt att insistera på att det finns ett ’djup’ under den till synes ytliga ytan. ... Det är värt att fundera på om en sådan dikotomisering upprätthåller precis den ordning den önskar underminera.”[4]

Femme gör därmed motstånd mot en radikalitet som skiljer på de radikala och de som inte är tillräckligt radikala.

”Vad jag kallar *femmebodiment* är ett femme-inint somatekniskt förkroppsligande, där huden inte kan reduceras till en yta vilken enkelt kan läsas och kritiseras utifrån hur den smyckas och sminkas eller vars uttryck enkelt säger oss något om vem som är queer eller inte, eller vem som hör hemma eller inte.”[5]

Jag läser Ulrika Dahl som att queer i femme därmed lyckas undvika att bli samlingskategori för hbt, homo-bi-trans. Hbt eller hbtq eller hbttq som kategori på en viss typ av personer blir en maktmetod för normaliseringen av hbt. Queer skulle i så fall fastna i mångfaldsfällan, de är olika oss och det ska vi respektera. Queer underliggörs och onormaliseras även hbt. Femmes queer blir därmed mångfaldigande snarare än mångfald.

Bortom yttre och inre, yta och djup

Femme undergräver en uppdelning av oss i ett yttre och ett inre. Dahl skriver att "om vi ska utmana cartesianska dualismer mellan kropp och sinne måste vi också ifrågasätta dikotomin mellan yta och djup, mellan insida och utsida, och mellan jaget och den andra." [6]

Här hamnar femme i resonans med intressanta diskussioner kring yta av Michel Foucault, Gilles Deleuze, [Kathy Ferguson](#), [Jacques Rancière](#) och på senare tid av flat-ontology-filosofin.

Michel Foucault föreslår att vi begriper allt som utspritt på en yta. På denna yta kan det givetvis finnas förtätningar och gigantiska avstånd. Men väldig yta får helt annan dynamik än en värld där saker, personer och samhällen döljer sig innanför sitt eget skal, där ytan skulle representera eller inte representera ett verkligt inre.

Ifall Foucault talar om en gigantisk yta så tänker sig Gilles Deleuze och Felix Guattari istället ytor i plural. Ytor i form av plåtåer. Olika företeelser existerar på olika plåtåer. De kan därmed leva skilda liv, men de är inte instängda i något inre, inte gömda från varandra innanför sin egen yta.

Dessa uppgörelser med ett yttre och ett inre gör precis som femme motstånd mot [container-föreställningar](#): att personer, organisationer och motståndsgrepp, och även länder och samhällen, skulle vara containrar (contain-innehålla). Container-föreställningar tänker på personer, kulturer och samhällen som lådor eller sfärer som innehåller saker och ting.

Femme bygger kreativt motstånd. Motstånd som sprider sig över ytor.

Per Herngren

2012-06-16, version 0.1

Referens

Ulrika Dahl, "Ytspänningar Feminismer, femininiteter, femmefigurationer", *Tidskrift för genusvetenskap*, nr 1 2011.

Gilles Deleuze, Felix Guattari, *A thousand plateaus: capitalism and*

schizophrenia, translation and foreword by Brian Massumi, University of Minnesota Press, 1987.

Per Herngren, Befria sig från container-världsbilden, <http://perherngren.blogspot.se/2008/01/befria-sig-frn-container-vrldsbilden.html>, 2008.

Per Herngren, Yta utan djup, <https://ickevald.net/perherngren/ytautan djup.htm>, 2007.

Fotnoter

[1] Ulrika Dahl, "Ytspänningar Feminismer, femininiteter, femmefigurationer", *Tidskrift för genusvetenskap*, nr 1 2011, s 19.

[2] Ulrika Dahl, "Ytspänningar Feminismer, femininiteter, femmefigurationer", *Tidskrift för genusvetenskap*, nr 1 2011, s 9.

[3] Ulrika Dahl, "Ytspänningar Feminismer, femininiteter, femmefigurationer", *Tidskrift för genusvetenskap*, nr 1 2011, s 19-20.

[4] Ulrika Dahl, "Ytspänningar Feminismer, femininiteter, femmefigurationer", *Tidskrift för genusvetenskap*, nr 1 2011, s 21.

[5] Ulrika Dahl, "Ytspänningar Feminismer, femininiteter, femmefigurationer", *Tidskrift för genusvetenskap*, nr 1 2011, s 22.

[6] Ulrika Dahl, "Ytspänningar Feminismer, femininiteter, femmefigurationer", *Tidskrift för genusvetenskap*, nr 1 2011, s 21.